

**PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
DELEGATURA UOKIK W KRAKOWIE**

Pl. Szczepański 5, 31-011 Kraków
Tel./fax (0-12) 421-75-79, 421-74-98,

E-mail: krakow@uokik.gov.pl

RKR-61-28/11/ES- /11

Kraków, dnia 6 grudnia 2011r.

DECYZJA Nr RKR - 53/2011

- I. Na podstawie art. 27 ust. 1 i 2 w związku z art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 3 tej ustawy w związku z § 1 pkt 4 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 107, poz. 887), po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów -

uznaje się za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów bezprawne, godzące w interesy konsumentów działania Towarzystwa Społecznej Szkoły Podstawowej z siedzibą w Krakowie, polegającą na stosowaniu we wzorcach umowy: „Umowa o naukę dziecka” niedozwolonych postanowień umownych wpisanych na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do Rejestru postanowień uznanych za niedozwolone, tj. postanowień o treści:

1. „W dniu zawarcia niniejszej umowy wpisowe w wersji podstawowej wynosi 1500,00 zł i nie podlega zwrotowi” (§ 2 ust 3a wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej) oraz „W dniu zawarcia niniejszej umowy wpisowe w wersji podstawowej wynosi 750,00 zł i nie podlega zwrotowi” (§ 2 ust 3a wzorca dot. kształcenia w gimnazjum),
2. „Rada Stowarzyszenia może dwa razy do roku zmienić wysokość czesnego. Czesne w nowej wysokości obowiązuje od daty ustalonej w uchwale Rady Stowarzyszenia. Informacja o zmianie wysokości czesnego zostanie zwyczajowo umieszczona na tablicy ogłoszeń w siedzibie szkoły, na miesiąc przed datą obowiązywania. Zmiana ta nie wymaga aneksu do umowy.” (§ 4 ust 7 wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej i wzorca dot. kształcenia w gimnazjum),
3. „(...) Rodzice zobowiązani są do pisemnego poinformowania Stowarzyszenia o zmianie adresu zamieszkania i do korespondencji. W przypadku zaniedbania tego obowiązku wszelkie pisma wysłane na ostatnio podane adresy uważa się za doręczone.” (§ 8 ust.1 wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej i wzorca dot. kształcenia w gimnazjum),
4. „Rodzice oświadczają, że zapoznali się ze statutem oraz ofertą edukacyjną szkoły, akceptują go i mają świadomość, że może on ulec zmianie w trakcie edukacji dziecka” (§ 9 ust. 2 wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej i wzorca dot. kształcenia w gimnazjum)

5. „Wszelkie spory mogące wyniknąć w związku z wykonaniem niniejszej umowy rozpatrywane będą przez Sąd właściwy dla siedziby Stowarzyszenia” (§ 10 ust. 7 wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej i wzorca dot. kształcenia w gimnazjum).

oraz stwierdza się zaniechanie ich stosowania z dniem 7 września 2011r.

- II. Na podstawie art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 2 pkt 5 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej Delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 107, poz. 887), po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów -

nakłada się na Towarzystwo Społecznej Szkoły Podstawowej w Krakowie, karę pieniężną w wysokości 2.561 zł (słownie: dwa tysiące pięćset sześćdziesiąt jeden), płatną do budżetu państwa z tytułu naruszenia zakazu określonego w art. 24 ust. 1 i ust 2 pkt 1 powołanej ustawy o ochronie (...).

- III. Na podstawie art. 77 ust. 1 w związku z art. 80 ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) oraz art. 263 § 1 i art. 264 § 1 k.p.a. w związku z art. 83 ustawy o ochronie (...) oraz stosownie do art. 33 ust. 6 tej ustawy i § 2 pkt 4 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 1 lipca 2009r. w sprawie właściwości miejscowej i rzeczowej delegatur Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (Dz. U. Nr 107, poz. 887), po przeprowadzeniu wszczętego z urzędu - postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

- w imieniu Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów -

obciąża się Towarzystwo Społecznej Szkoły Podstawowej w Krakowie kosztami opisanego na wstępie postępowania w sprawie praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów oraz zobowiązuje się tego przedsiębiorcę do zwrotu Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów kosztów postępowania w kwocie 28 zł (słownie: dwadzieścia osiem) w terminie 14 dni od uprawomocnienia się decyzji.

UZASADNIENIE

W dniu 28.01.2010r. Prezes Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów - zwany dalej „Prezesem UOKIK”- wszczął z urzędu, w związku ze skargą konsumencką, postępowanie wyjaśniające mające na celu wstępne ustalenie, czy nastąpiło naruszenie przez Towarzystwo Społecznej Szkoły Podstawowej w Krakowie – zwanej dalej

„Stowarzyszeniem” - przepisów ustawy z dnia 16 lutego 2007r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. Nr 50, poz. 331 z późn. zm.) – zwanej dalej „ustawą o ochronie (...)”
W toku postępowania ustalono, że Stowarzyszenie świadczy odpłatne usługi edukacyjne na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjalnej. W obrocie z konsumentami, do których należą przedstawiciele ustawowi dzieci uczęszczających do szkoły, Stowarzyszenie posługuje się wzorcami umów pod nazwą:

- „Umowa o naukę dziecka” (w zakresie kształcenia w Szkole Podstawowej),
- „Umowa o naukę dziecka” (w zakresie Gimnazjum)
- „Statut Gimnazjum im. Piotra Michałowskiego Towarzystwa Społecznej Szkoły Podstawowej”
- „Statut Szkoły Podstawowej im. Piotra Michałowskiego Towarzystwa Społecznej Szkoły Podstawowej”.

Analiza powyższych dokumentów wykazała, że wzorce umowne dotyczące zarówno szkoły gimnazjalnej i podstawowej pod nazwą: „Umowa o naukę dziecka” zawierają postanowienia wpisane do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. – zwanego dalej „Rejestrem” - które mogą prowadzić do naruszenia zbiorowego interesu konsumentów, określonego w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie (...).

Mając powyższe na uwadze, postanowieniem nr RKR-156/2011 z dnia 6.07.2011r. Prezes UOKIK wszczął z urzędu postępowanie w sprawie podejrzenia stosowania przez Towarzystwo Społecznej Szkoły Podstawowej w Krakowie, praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, określonych w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie (...), polegających na stosowaniu we wskazanych wyżej wzorcach umów wykorzystywanych przez Stowarzyszenie w obrocie konsumenckich postanowień umownych wpisanych na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. do Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, tj.:

1. „W dniu zawarcia niniejszej umowy wpisowe w wersji podstawowej wynosi 1500,00 zł i nie podlega zwrotowi” (§ 2 ust 3a wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej) oraz „W dniu zawarcia niniejszej umowy wpisowe w wersji podstawowej wynosi 750,00 zł i nie podlega zwrotowi” (§ 2 ust 3a wzorca dot. kształcenia w gimnazjum),
2. „Rada Stowarzyszenia może dwa razy do roku zmienić wysokość czesnego. Czesne w nowej wysokości obowiązuje od daty ustalonej w uchwale Rady Stowarzyszenia. Informacja o zmianie wysokości czesnego zostanie zwyczajowo umieszczona na tablicy ogłoszeń w siedzibie szkoły, na miesiąc przed datą obowiązywania. Zmiana ta nie wymaga aneksu do umowy.” (§ 4 ust 7 wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej i wzorca dot. kształcenia w gimnazjum),
3. „(...) Rodzice zobowiązani są do pisemnego poinformowania Stowarzyszenia o zmianie adresu zamieszkania i do korespondencji. W przypadku zaniedbania tego obowiązku wszelkie pisma wysłane na ostatnio podane adresy uważa się za doręczone.” (§ 8 ust.1 wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej i wzorca dot. kształcenia w gimnazjum),
4. „Rodzice oświadczają, że zapoznali się ze statutem oraz ofertą edukacyjną szkoły, akceptują go i mają świadomość, że może on ulec zmianie w trakcie edukacji dziecka” (§ 9 ust. 2 wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej i wzorca dot. kształcenia w gimnazjum),
5. „Wszelkie spory mogące wyniknąć w związku z wykonaniem niniejszej umowy rozpatrywane będą przez Sąd właściwy dla siedziby Stowarzyszenia” (§ 10 ust. 7 wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej i wzorca dot. kształcenia w gimnazjum).

W odpowiedzi na zawiadomienie o wszczęciu postępowania, Stowarzyszenie pismami z dnia 11.07.2011r. oraz z dnia 2.08.2011r. przedstawiło swoje stanowisko w sprawie zarzutów postawionych przez Prezesa UOKiK. W odniesieniu do zastrzeżeń dotyczących zarzutu stosowania niedozwolonej praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, postawionego w pkt 1 sentencji postanowienia nr RKR-156/2011, polegającego na zakazie zwrotu wpłaconego wpisowego, Stowarzyszenie poinformowało o wykreśleniu powyższego fragmentu postanowienia ze stosowanych wzorców umów. Kolejno, w kwestii dopuszczającej zmianę wysokości czesnego w ciągu roku szkolnego bez powiadomienia konsumentów, Stowarzyszenie dokonało zmiany kwestionowanej klauzuli poprzez wprowadzanie zapisu o treści: *„W przypadku braku zgody na zmianę czesnego opiekun dziecka może rozwiązać umowę o naukę dziecka w trybie natychmiastowym lub w innym terminie, za porozumieniem stron.”* W stosunku do klauzuli nakładającej na rodziców lub opiekunów dziecka obowiązek pisemnego powiadomienia Stowarzyszenia o zmianie adresu pod rygorem uznania wysłanej korespondencji na nieaktualny adres jako doręczonej, będącej przedmiotem zarzutu w pkt 3 postanowienia nr RKR-156/2011 z 6.07.2011r., dokonano zmiany treści klauzuli poprzez wprowadzenie zapisu: *„Rodzice lub opiekunowie są bezwzględnie zobowiązani z uwagi na uzasadniony interes obu stron oraz ze względu na bezpieczeństwo dziecka, do niezwłocznego, pisemnego powiadomienia szkoły o zmianie adresu zamieszkania lub adresu korespondencyjnego a także kontaktowych numerów telefonów”*. Zarząd Stowarzyszenia podjął również decyzję o wykreśleniu z postanowienia odnoszącego się do akceptacji i aprobachie rodziców w stosunku do ewentualnych zmian statutu i oferty edukacyjnej w trakcie roku fragmentu o treści: *„i mają świadomość, że może on ulec zmianie w trakcie edukacji dziecka”*. Dodatkowo klauzula w pkt 5 sentencji postanowienia nr RKR-156/2011, dotycząca właściwości sądu w razie sporu otrzymała brzmienie: *„Wszelkie spory mogące wyniknąć w związku z wykonywaniem niniejszej umowy poddaje się pod rozstrzygnięcie Sądów zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego w dniu wniesienia sprawy do Sądu.”* Stowarzyszenie poinformowało, że opisane powyżej zmiany wejdą w życie w dniu 1.09.2011r. na podstawie aneksów podpisanych przez obie strony. Pismem z dnia 10.08.2011r. Stowarzyszenie zostało wezwane do dostarczenia kopii aneksów zmodyfikowanych umów o naukę dziecka, podpisanych przez Zarząd Stowarzyszenia, jako dowód na wprowadzenie zmian do obrotu.

Wraz z pismami z dnia 7.09.2011r. oraz 8.09.2011r. Stowarzyszenie przedłożyło do akt sprawy Uchwałę Zarządu Towarzystwa Społecznej Szkoły Podstawowej w Krakowie Nr 8/2011 z dnia 7.09.2011r. zatwierdzającą nowy wzór umowy o naukę dziecka obowiązujący w szkołach Towarzystwa Społecznej Szkoły Podstawowej w Krakowie obowiązujący od dnia 7.09.2011r. oraz nowe wzorce umowy o naukę dziecka uczęszczających obecnie dzieci do szkół Towarzystwa Społecznej Szkoły Podstawowej w Krakowie obowiązujące od dnia 1.10.2011r. Zmodyfikowane wzory umów umowy o naukę dziecka zarówno odnoszące się do edukacji w szkole podstawowej, jak i Gimnazjum zawierały klauzule umowne o następującej treści:

1. *„Wysokość wpisowego określa Rada Stowarzyszenia. a) W dniu zawarcia niniejszej umowy wpisowe w wersji podstawowej wynosi 1500 złotych.”* (§ 2 ust. wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej i wzorca dot. kształcenia w gimnazjum),
2. *„Rada Stowarzyszenia może raz w roku zmienić wysokość czesnego. Czesne w nowej wysokości obowiązuje od daty ustalonej w uchwale Rady Stowarzyszenia. Informacja o zmianie wysokości czesnego zostanie zwyczajowo umieszczona na tablicy ogłoszeń w siedzibie szkoły i w dzienniku internetowym, na miesiąc przed datą obowiązywania. Zmiana ta nie wymaga aneksu do umowy. W przypadku braku zgody na zmianę*

- czesnego Rodzice (Opiekunowie) dziecka mogą do dnia obowiązywania nowego czesnego rozwiązać umowę o naukę w trybie natychmiastowym lub za porozumieniem stron w innym terminie.” (4 ust. 7 wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej i wzorca dot. kształcenia w gimnazjum),*
3. *„Rodzice lub opiekunowie są bezwzględnie zobowiązani z uwagi na uzasadniony interes obu stron oraz ze względu na bezpieczeństwo dziecka, do niezwłocznego, pisemnego powiadomienia szkoły o zmianie adresu zamieszkania lub adresu korespondencyjnego a także kontaktowych numerów telefonów” (§ 8 ust.1 wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej i wzorca dot. kształcenia w gimnazjum),*
  4. *„Rodzice oświadczają , że zapoznali się z wzorem umowy i wyrażają zgodę na związanie się jej postanowieniami. 2. Rodzice oświadczają, że zapoznali się ze statutem oraz ofertą edukacyjną szkoły.” (§9 ust. 1 wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej i wzorca dot. kształcenia w gimnazjum),*
  5. *„Wszelkie spory mogące wyniknąć w związku z wykonaniem niniejszej umowy poddaje się pod rozstrzygnięcie Sądów zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego obowiązującymi w dniu wniesienia sprawy do Sądu.” (§10 ust. 6 wzorca dot. kształcenia w szkole podstawowej i wzorca dot. kształcenia w gimnazjum).*

Dodatkowo, we wzorcu umowy „*Umowa o naukę dziecka*” - sporządzonym dla uczniów kontynuujących kształcenie w szkole podstawowej i gimnazjum prowadzonych przez Stowarzyszenie - w § 10 ust. 8 dodane postanowienie o treści: „*Umowa obowiązuje od 1.10.2011r. i z tym dniem poprzednio zawarta umowa traci ważność*’.

Na dowód wprowadzenia zmienionych klauzul do obrotu do akt przedłożono podpisane przez Zarząd Stowarzyszenia:

- umowę o naukę dziecka w szkole podstawowej zawartą w dniu 23.09.2011r., dot. nauki dziecka rozpoczynającego edukację w Stowarzyszeniu,
- umowę o naukę dziecka w gimnazjum zawartą w dniu 1.10.2011r., dot. nauki dziecka kontynuującego edukację w gimnazjum,
- umowę o naukę dziecka w szkole podstawowej zawartą w dniu 1.10.2011r., dot. nauki dziecka kontynuującego edukację w szkole podstawowej.

Pismem z dnia 3.10.2011r. Stowarzyszenie poinformowało, że na podstawie zmodyfikowanego wzorca umowy pod nazwą: „*Umowa o naukę dziecka*” niezawarto jeszcze umów, których przedmiotem byłoby kształcenie dziecka w gimnazjum.

Prezes UOKiK ustalił, co następuje:

Towarzystwo Społecznej Szkoły Podstawowej z siedzibą w Krakowie prowadzi działalność gospodarczą na podstawie wpisu z dnia 31.08.2009r. do Rejestru Stowarzyszeń , innych Organizacji Społecznych i Zawodowych, Fundacji i Publicznych Zakładów Opieki Zdrowotnej, prowadzonego przez Sąd Rejonowy dla Krakowa – Śródmieścia w Krakowie Wydział I Cywilny, pod numerem 0000084637. W ramach działalności Stowarzyszenie prowadzi działalność gospodarczą polegającą na odpłatnej edukacji na poziomie szkoły podstawowej i gimnazjum. Nauka dzieci jest prowadzona w Szkole Podstawowej i Gimnazjum im. Piotra Michałowskiego Towarzystwa Społecznej Szkoły Podstawowej przy ulicy Piotra Michałowskiego 10 w Krakowie.

Analiza wzorców umowy stosowanych przez Stowarzyszenie wykazała, że wzorce umowy dotyczące nauki w szkole gimnazjalnej i podstawowej pod nazwą: „Umowa o naukę dziecka” zawierają postanowienia wpisane do Rejestru o treści:

- „W dniu zawarcia niniejszej umowy wpisowe w wersji podstawowej wynosi 1500,00 zł i nie podlega zwrotowi” oraz „W dniu zawarcia niniejszej umowy wpisowe w wersji podstawowej wynosi 750,00 zł i nie podlega zwrotowi”
- „Rada Stowarzyszenia może dwa razy do roku zmienić wysokość czesnego. Czesne w nowej wysokości obowiązuje od daty ustalonej w uchwale Rady Stowarzyszenia. Informacja o zmianie wysokości czesnego zostanie zwyczajowo umieszczona na tablicy ogłoszeń w siedzibie szkoły, na miesiąc przed datą obowiązywania. Zmiana ta nie wymaga aneksu do umowy.”
- „ (...) Rodzice zobowiązani są do pisemnego poinformowania Stowarzyszenia o zmianie adresu zamieszkania i do korespondencji. W przypadku zaniedbania tego obowiązku wszelkie pisma wysłane na ostatnio podane adresy uważa się za doręczone.”
- „Rodzice oświadczają, że zapoznali się ze statutem oraz ofertą edukacyjną szkoły, akceptują go i mają świadomość, że może on ulec zmianie w trakcie edukacji dziecka”
- „Wszelkie spory mogące wyniknąć w związku z wykonaniem niniejszej umowy rozpatrywane będą przez Sąd właściwy dla siedziby Stowarzyszenia” .

W tym miejscu należy zauważyć, że do Rejestru postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone zostały wpisane, na podstawie art. 479⁴⁵ k.p.c. postanowienia, które są tożsame z przedmiotowymi klauzulami zakwestionowanymi przez Prezesa UOKiK (według numeracji w sentencji decyzji)

Ad.1.

- „Rodzice zobowiązaniu są do wpłacenia jednorazowo do Kasy Towarzystwa Oświatowego w dniu podpisania niniejszej umowy wpisowego w wysokości (1.200) zł. Wpisowe nie podlega zwrotowi.(wpis na podstawie wyroku SOKiK z dnia 8.12.2005r. sygn. akt XVII AmC 66/05 pod pozycją 1400)
- „Opłaty w postaci wpisowego oraz czesne nie podlegają zwrotowi” (wpis na podstawie wyroku SOKiK z dnia 3.04.2006r. sygn. akt XVII AmC 19/05) pod pozycją 1297)

Ad. 2)

- „Wysokość czesnego może się zmienić. Zmiana nie może następować częściej niż raz w semestrze” (wpis na podstawie wyroku SOKiK z dnia 5.00.2006r. sygn. akt XVII AmC 120/05 pod pozycją 1286)
- „Wysokość odpłatności ustala dyrektor placówki w oparciu o kalkulacje kosztów bieżących. Odpłatność może ulec zmianie w ciągu roku szkolnego.” (wpis na podstawie wyroku SOKiK z dnia 6.07.2006r. sygn. akt XVII AmC 60/05 pod pozycją 848)

Ad. 3)

- „(...) Wszelka korespondencja wysłana przez Bank do Kredytobiorcy pocztą lub kurierem na ostatni podany przez niego adres do korespondencji (adres zameldowania, w przypadku kiedy Kredytobiorca nie podał adresu do korespondencji) będzie uważana za doręczoną” (wpis na podstawie wyroku SOKiK z dnia 30.06.2009r. sygn. akt XVII AmC 513/09 pod pozycją 1681)

Ad. 4)

- „Rodzice oświadczają, że zapoznali się ze statutem oraz ofertą edukacyjną szkoły, akceptują go i mają świadomość, że może on ulec zmianie w trakcie edukacji dziecka” (wpis na podstawie wyroku SOKiK z dnia 2.11.2006r. sygn. akt XVII AmC 135/05 pod pozycją 1017)
- „Regulamin może ulec zmianie. Wszelkie zmiany w Regulaminie będą podawane do wiadomości na miesiąc przed ich wprowadzeniem i dotyczą wszystkich Studentów uczestniczących w kursach prowadzonych przez Top English School” (wpis na podstawie wyroku SOKiK z dnia 7.08.2006r. sygn. akt XVII AmC 92/05 pod pozycją 900)

Ad. 5)

- „Za sąd właściwy do rozpoznania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwy dla Impuls School” (wpis na podstawie wyroku SOKiK z dnia 22.12.2004r. sygn. akt XVII AmC 15/04 pod pozycją 388)

Mając powyższe ustalenia na uwadze Prezes UOKiK zważył, co następuje:

Treść art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie (...) ogranicza zastosowanie jej przepisów wyłącznie do ochrony interesów przedsiębiorców i konsumentów, podejmowanej w interesie publicznym. Oznacza to, że warunkiem koniecznym do uruchomienia procedur i zastosowania instrumentów określonych w tej ustawie jest zaistnienie takiego stanu faktycznego, w którym działania przedsiębiorców - naruszając jej przepisy – stanowią potencjalne zagrożenie interesu publicznego. Niniejsze postępowanie dotyczy treści wzorców umowy stosowanych przez Stowarzyszenie wobec nieograniczonego kręgu adresatów, tj. wszystkich zainteresowanych ich treścią aktualnych i potencjalnych klientów przedsiębiorcy, którym - na gruncie art. 4 ust. 12 ustawy o ochronie (...) - przysługuje status konsumenta. Zdaniem Prezesa UOKiK rozpatrywana sprawa ma charakter publicznoprawny, albowiem wiąże się z ochroną interesu wszystkich konsumentów, którzy byli przedstawicielami ustawowymi uczęszczających do szkół prowadzonych przez Stowarzyszenie. Interes publicznoprawny przejawia się także w postaci zbiorowego interesu konsumentów, co oznacza, iż naruszenie zbiorowego interesu konsumentów jest jednocześnie naruszeniem interesu publicznoprawnego. Zatem uzasadnione było w niniejszej sprawie podjęcie przez Prezesa UOKiK działań przewidzianych w ustawie o ochronie (...). W tym stanie rzeczy przyjąć należy, iż do oceny stanu faktycznego niniejszej sprawy zastosowanie mają przepisy w/w ustawy, a dotyczące jej postępowanie prowadzone było w interesie publicznym.

Stosownie do treści art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie (...) przez praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów rozumie się godzące w nie bezprawne działanie przedsiębiorcy”. Aby możliwe było zatem stwierdzenie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów, niezbędne jest łączne spełnienie dwóch przesłanek:

1. działania przedsiębiorcy winny mieć bezprawny charakter, tzn. być sprzeczne z prawem, tj. przepisami określonych aktów prawnych a także sprzeczne z zasadami współżycia społecznego i dobrymi obyczajami, a jednocześnie
2. działania te muszą naruszać zbiorowe interesy konsumentów.

Odnosząc się do pierwszej z przesłanek art. 24 ust. 2 ustawy o ochronie (...), tj. bezprawności działań przedsiębiorcy, stwierdzić należy, iż bezprawność rozumie się jako sprzeczność zachowania danego podmiotu z przepisami prawa oraz zasadami współzycia społecznego. Chodzi tu mianowicie o sprzeczność z szeroko rozumianym porządkiem prawnym, jako całością. Bezprawność jest czynnikiem o charakterze obiektywnym, tzn. niezależnym od wystąpienia szkody, czy zaistnienia zamiaru po stronie podmiotu dopuszczającego się działań bezprawnych. Podkreślenia wymaga okoliczność, że przepisy w/w ustawy o ochronie (...) nie definiują pojęcia bezprawności działań przedsiębiorcy, na co zwrócił uwagę SOKiK w wyroku z dnia 23.06.2006r. (sygn. akt XVII Ama 32/05), stwierdzając, iż art. 23a ust. 1 ustawy o ochronie (...) z 15 grudnia 2000r. – którego odpowiednikiem w ustawie o ochronie (...) z dnia 16 lutego 2007r. jest art. 24 ust. 2 – nie ma samodzielnego znaczenia prawnego, lecz powinien być interpretowany oraz stosowany w określonym kontekście normatywnym. W związku z tym, w celu konkretyzacji przesłanki bezprawności należy sięgnąć do przepisów innych ustaw, gdyż dopiero na ich podstawie możliwe jest dokonanie oceny działań przedsiębiorcy w aspekcie ich zgodności z prawem. Niemniej, ustawa o ochronie (...) w jednym przypadku wprost identyfikuje działanie przedsiębiorcy jako bezprawne – mianowicie, działanie polegające na stosowaniu postanowień wzorców umownych uznanych za niedozwolone i wpisanych do rejestru prowadzonego przez Prezesa UOKiK, co SOKiK potwierdził w innym wyroku z dnia 25.03.2004r. (sygn. akt XVII Ama 51/03), stwierdzając, że można sformułować samoistną przesłankę bezprawności, jeżeli ustali się, że przedsiębiorca stosował postanowienia wzorców umów, które zostały wpisane do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c. Zatem wykazanie, że przedsiębiorca wprowadził do obrotu wzorzec umowy zawierający postanowienia o treści już wpisanej do rejestru klauzul abuzywnych stanowi wystarczającą przesłankę do stwierdzenia bezprawności działania tego przedsiębiorcy.

Do stwierdzenia praktyki, określonej w art. 24 ust. 2 pkt 1 ustawy o ochronie (...) konieczne jest wykazanie, iż przedsiębiorca stosuje we wzorcu umownym postanowienia, które zostały wpisane do prowadzonego przez Prezesa UOKiK Rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone. Pokreślenia wymaga, że wzorce umowne wykorzystywane przy zawieraniu umów z konsumentami mogą być poddane kontroli abstrakcyjnej. Kontroli abstrakcyjnej wzorca jako takiego (art. 479³⁶ — 479⁴⁵ k.p.c.) dokonuje się niezależnie od tego, czy postanowienia wzorca były, czy też nie były zastosowane przy konkretnej umowie. Kontrola taka obejmuje klauzule pojedyncze lub zbiorowe (cały wzorzec lub jego fragment). Oceny postanowień w wypadku kontroli abstrakcyjnej dokonuje Sąd Okręgowy w Warszawie — SOKiK i wyłącznie do kompetencji tego Sądu należy uznanie postanowień wzorców umownych za niedozwolone. Art. 479⁴³ k.p.c. rozszerza prawomocność wyroku wydanego w sprawie o uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone na osoby trzecie. Skutek tzw. prawomocności rozszerzonej następuje od chwili wpisania wzorca umowy do rejestru postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone, prowadzonego przez Prezesa UOKiK, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c. Konsekwencją umieszczenia postanowienia umownego w w/w rejestrze jest to, że posłużenie się nim będzie miało skutek wprowadzenia do umowy elementu bezwzględnie przez prawo zakazanego. Wpis do rejestru niedozwolonych postanowień umownych oznacza, że od tego momentu stosowanie takiej klauzuli jest zakazane we wszystkich wzorcach umownych, tj. stosowanych także przez innych przedsiębiorców. Prezes UOKiK może stwierdzić stosowanie przez przedsiębiorcę praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów polegającej na posługiwaniu się postanowieniem wzorca umownego, które zostało wpisane do

rejestr, bez względu na to, czy wpis dotyczy tego przedsiębiorcy, przeciwko któremu jest prowadzone postępowanie, czy też nie. Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 2.12.2005r. (sygn. akt VI ACa 760/05) wskazał, że zgodnie z art. 23 a ust. 2 ustawy z dnia 15 grudnia 2000r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2005r. Nr 244, poz. 2080 z późn. zm.) praktyką naruszającą zbiorowe interesy konsumentów jest posługiwanie się postanowieniem wpisanym do rejestru w oderwaniu od zagadnienia, czy wpis do rejestru powstał w związku ze stosowaniem wzorca umowy przez ten podmiot, co do którego bada się stosowanie praktyki. Sąd wskazał też, że naruszenie interesów konsumentów może nastąpić w wyniku działań podmiotów, które stosują klauzule abuzywne wpisane do rejestru, przy czym wpis do rejestru związany jest z działaniami innych kontrahentów konsumentów. Analogicznie orzekł Sąd Apelacyjny w wyroku z dnia 29.09.2005r. (sygn. akt VI ACa 381/05), gdzie powołując się na uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19.12.2003r. (sygn. akt III CZP 95/03), stwierdził, że wyrok uwzględniający powództwo przez uznanie postanowień wzorca umowy za niedozwolone i zakazanie ich stosowania ma, zgodnie z art. 479⁴³ k.p.c., od chwili wpisania do odpowiedniego rejestru, wywiera skutek także wobec osób trzecich. Zgodnie ze stanowiskiem SOKiK wyrażonym w wyroku z dnia 25.05.2005r. (sygn. akt XVII Ama 46/04), dla uznania, iż określona klauzula jest niedozwolonym postanowieniem umownym wpisanym do rejestru klauzul niedozwolonych wystarczy stwierdzenie, że mieści się ona w hipotezie klauzuli wpisanej do Rejestru i nie jest konieczna literalna zgodność porównywanych klauzul. Czynnikiem przesądzającym o podobieństwie dwóch klauzul powinien być zatem zamiar, cel, jakiemu ma służyć kwestionowane postanowienie. Jeśli cel utworzenia spornej klauzuli odpowiada celowi sformułowania klauzuli uznanej za niedozwoloną, oba zapisy można uznać za tożsame. Takie stanowisko zajął także Sąd Najwyższy, który w uchwale z dnia 13.07.2006r. (sygn. akt III SZP 3/06) stwierdził, iż *„(...) stosowanie postanowień wzorców umów o treści tożsamej z treścią postanowień uznanych za niedozwolone prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie - Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów i wpisanych do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., może być uznane w stosunku do innego przedsiębiorcy za praktykę naruszającą zbiorowe interesy konsumentów (...)”*. W uzasadnieniu do powyższej uchwały Sąd uznał m.in., że *„(...) praktyka naruszająca zbiorowe interesy konsumentów art. 23a uokik [obecnie art. 24 – przyp. własny UOKiK] obejmuje również przypadki wprowadzania jedynie zmian kosmetycznych polegających na przedstawieniu wyrazów lub zastąpieniu jednych wyrazów innymi, jeżeli tylko wykładnia postanowienia pozwoli stwierdzić, że jego treść mieści się w hipotezie zakazanej klauzuli. Stosowanie klauzuli o zbliżonej treści do klauzuli wpisanej do rejestru godzi przecież tak samo w interesy konsumentów, jak stosowanie klauzuli identycznej, co wpisana do rejestru (...). Przyjęta powyżej rozszerzająca wykładnia art. 23a ustawy o ochronie (...) znajduje również uzasadnienie w dyrektywach 93/13 oraz 98/27 a także orzecznictwie ETS dotyczącym zasady efektywności (...)”*. Nie jest zatem konieczna dokładna, literalna identyczność klauzuli wpisanej do rejestru i klauzuli z nią porównywanej i stąd niedozwolone będą także takie postanowienia umów, które mieszczą się w hipotezie klauzuli wpisanej do rejestru, której treść zostanie ustalona w oparciu o dokonaną jej wykładnię.

Odnosząc się do drugiej przesłanki, tj. naruszenia zbiorowych interesów konsumentów, stwierdzić należy, iż ustawa o ochronie (...) nie definiuje pojęcia zbiorowego interesu konsumentów, stwierdzając jedynie w treści art. 24 ust. 3, że nie jest nim suma indywidualnych interesów konsumentów. W świetle - powołanego na początku uzasadnienia prawnego niniejszej decyzji - art. 1 ust. 1 ustawy o ochronie (...) należy przyjąć, że ze zbiorowymi interesami konsumentów mamy do czynienia wówczas, gdy działania przedsiębiorcy są powszechne i mogą dotknąć każdego potencjalnego klienta przedsiębiorcy – czyli konsumenta. Stanowisko to potwierdzone zostało również w orzecznictwie Sądu

Najwyższego, który w uzasadnieniu wyroku z dnia 12.09.2003r. (sygn. akt I CKN 504/01) stwierdził, iż nie jest zasadne uznawanie, że postępowanie z tytułu naruszenia ustawy antymonopolowej można wszczynać tylko wtedy, gdy zagrożone są interesy wielu odbiorców, a nie jest to możliwe w sytuacji, gdy pokrzywdzonym jest tylko jeden konsument. Wydawane orzeczenie ma bowiem wymiar znacznie szerszy, pełni także funkcję prewencyjną, służy bowiem ochronie także nieograniczonej liczby potencjalnych konsumentów. Oceniane w niniejszej decyzji działania Spółki odnoszą się do wszystkich jego aktualnych i przyszłych (potencjalnych) klientów, a zatem dotyczą zbiorowych interesów konsumentów.

Przedmiotem niniejszego postępowania jest wykazanie, że zakwestionowane przez Prezesa UOKiK zapisy „Umów o naukę dziecka” stosowane przez Stowarzyszenie w ramach zawieranych z przedstawicielami ustawowymi umowami o świadczenie usług edukacyjnych, są tożsame z postanowieniami uznanymi za niedozwolone prawomocnymi wyrokami SOKiK wymienionymi w niniejszej decyzji i wpisanymi do Rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ k.p.c.

W ocenie Prezesa UOKiK postanowienia wskazane w pkt I.1. sentencji decyzji o treści: „*W dniu zawarcia niniejszej umowy wpisowe w wersji podstawowej wynosi 1500,00 zł i nie podlega zwrotowi*” oraz „*W dniu zawarcia niniejszej umowy wpisowe w wersji podstawowej wynosi 750,00 zł i nie podlega zwrotowi*” są tożsame z postanowieniami wpisanymi do Rejestru pod pozycjami: 1400, 1297. Zacytowane powyżej postanowienia umowne naruszają prawa konsumenta poprzez pozbawienie go roszczenia o zwrot dokonanego świadczenia w przypadku odstąpienia od umowy, rezygnacji z jej zawarcia lub wykonania. Jednocześnie wspomniane powyżej klauzule nie zapewniają analogicznych roszczeń w przypadku rezygnacji lub odstąpienia od umowy przez Stowarzyszenie. Wyrokiem SOKiK z dnia 3.04.2006r. (sygn. akt XVII AmC 19/05) klauzula wskazująca na bezwarunkowe prawo usługodawcy do zatrzymania wpisowego i uiszczanego czesnego w każdym wypadku, w szczególności w przypadku rezygnacji z zawarcia lub wykonania umowy została uznana za sprzeczną z art. 385³ pkt 12 i 13 k.c. Tego rodzaju postanowienia umowne nie różnicują sytuacji konsumenta z uwagi na jakiegokolwiek okoliczności. Przykładowo, jeżeli konsument zdecyduje się na odstąpienie od umowy przed rozpoczęciem usługi przez drugą stronę, zobowiązany jest do uiszczenia z góry określonej kwoty, która nie będzie w żaden sposób proporcjonalna w stosunku do świadczenia drugiej strony umowy. Konstruując tego rodzaju postanowienie umowne należy mieć na uwadze przepis art. 494 k.c. który stanowi, że strona, która odstępuje od umowy wzajemnej, obowiązana jest zwrócić drugiej stronie wszystko, co otrzymała od niej na mocy umowy. Abuzyjny charakter tego rodzaju klauzuli wynika również z faktu, że jej treść odnosi się jedynie do sytuacji rezygnacji z umowy przez konsumenta przy braku analogicznych postanowień obowiązujących przedsiębiorcę, co może naruszać przepisy art. 385³ pkt 16 k.c. Opisana powyżej praktyka stosowana przez Stowarzyszenie kształtowała prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (art. 385¹ § 1 k.c.). Twierdzenia Stowarzyszenia przedstawione w piśmie z dnia 2.08.2011r., że w trakcie działalności podmiotu niezmiernie rzadko zdarzało się, że dziecko przestawało uczęszczać do szkoły przed jej ukończeniem, nie znajdują uzasadnienia. Ponadto nie można uznać za satysfakcjonujące zapewnienie Stowarzyszenia, że w przypadkach szczególnych i wyjątkowych wpisowe może zostać zwrócone lub zaliczone na poczet zaległego czesnego na podstawie uchwały Zarządu Towarzystwa. We wspomnianym orzeczeniu z dnia 3.04.2006r. (sygn. akt XVII AmC 19/05) SOKiK podkreślił, że nie ma znaczenia faktyczna

praktyka przedsiębiorcy, czy rzeczywiste nieegzekwowanie posiadanego prawa, ze względu, że kontrola wzorca w przedmiotowym postępowaniu ma charakter abstrakcyjny i dotyczy jedynie wskazanych klauzul umownych. Mając na uwadze powyższe, uznać należy, że wskazane zapisy umowy są tożsame z postanowieniami umownymi Rejestru oraz naruszają interesy konsumentów. Dodatkowo podkreślenia wymaga okoliczność, że wskazane postanowienie abuzywne wpisane do Rejestru oraz będące przedmiotem zarzutu w przedmiotowym postępowaniu, dotyczą odpłatnych umów świadczenia usług edukacyjnych, co oznacza, iż zachodzi tożsamość stosunków prawnych.

Kolejno, postanowienie wskazane w pkt I.2 sentencji decyzji o treści: *„Rada Stowarzyszenia może dwa razy do roku zmienić wysokość czesnego. Czesne w nowej wysokości obowiązuje od daty ustalonej w uchwale Rady Stowarzyszenia. Informacja o zmianie wysokości czesnego zostanie zwyczajowo umieszczona na tablicy ogłoszeń w siedzibie szkoły, na miesiąc przed datą obowiązywania. Zmiana ta nie wymaga aneksu do umowy.”* jest tożsame z postanowieniami umownymi *„Wysokość czesnego może się zmienić. Zmiana nie może następować częściej niż raz w semestrze”* oraz *„Wysokość odpłatności ustala dyrektor placówki w oparciu o kalkulacje kosztów bieżących. Odpłatność może ulec zmianie w ciągu roku szkolnego.”* wpisanymi do Rejestru pod pozycjami 1286 oraz 848. Zastrzeżona klauzula pośrednio odnosi się do głównego zobowiązania konsumenta jakim jest uiszczanie czesnego za naukę dziecka w prowadzonych przez Stowarzyszenie szkół. W przypadku świadczenia odpłatnych usług edukacyjnych, usługodawca ma prawo do samodzielnego określania wysokości czesnego, uwzględniając przy tym koszty prowadzenia działalności gospodarczej, czy ceny podobnych usług oferowanych na rynku. Powinien mieć jednak na uwadze, że konsument ma prawo do skalkulowania kosztów oferty edukacyjnej, po to by mógł określić, czy podola zobowiązaniom finansowym względem drugiej strony. Kwestionowany zapis umożliwia Stowarzyszeniu zmiany wysokości czesnego bez wskazania jej kryteriów i przyczyn. Ponadto nie zapewnia konsumentowi prawa do rozwiązania umowy w przypadku kiedy uzna on, że wysokość usługi przekracza jego możliwości finansowe.

W związku z powyższym zasadnym jest twierdzenie organu prowadzącego postępowanie, że powyższe postanowienia naruszają interesy konsumentów, kształtuje prawa i obowiązki w sposób naruszający dobre obyczaje, a także naruszają art. 385³ pkt 20 k.c., który do abuzywnych klauzul zalicza te, które przewidują uprawnienie kontrahenta konsumenta do określenia lub podwyższenia ceny lub wynagrodzenia po zawarciu umowy bez przyznania konsumentowi prawa do odstąpienia od niej. W tym stanie rzeczy należy uznać, że analizowane postanowienie jest tożsame z postanowieniami wpisanymi do Rejestru zarówno pod względem treści, jak i stanu faktycznego.

Także postanowienie wskazane w pkt I.3 sentencji decyzji o treści: *„(...) Rodzice zobowiązani są do pisemnego poinformowania Stowarzyszenia o zmianie adresu zamieszkania i do korespondencji. W przypadku zaniedbania tego obowiązku wszelkie pisma wysłane na ostatnio podane adresy uważa się za doręczone.”* jest tożsame z postanowieniem wpisanym do Rejestru pod pozycją 1681 o treści: *„Wszelka korespondencja wysłana przez Bank do Kredytobiorcy pocztą lub kurierem na ostatni podany przez niego adres do korespondencji (adres zameldowania, w przypadku kiedy Kredytobiorca nie podał adresu do korespondencji) będzie uważana za doręczoną”*. Powyższe klauzule kształtują sytuację prawną konsumenta w obrocie na wzór instytucji doręczenia zastępczego występującego na gruncie prawa procesowego w toku postępowań przed organami administracji publicznej lub sądami powszechnymi. Wprowadzenie do obrotu konsumenckiego tego typu klauzuli

kształtuje prawa i obowiązki konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy w rozumieniu art. 385¹ k.c. Uznając przytoczone postanowienie umowne za abuzywne SOKiK w wyroku z dnia 30.06.2009r. (sygn. akt XVIII Amc 513/09) uznał, że klauzula rażąco narusza interesy konsumentów ze względu, że przyznaje kontrahentowi konsumenta uprawnienia do dokonywania wiążącej interpretacji umowy, co czym stanowi art. 385 pkt 9 k.c. Umowa o świadczenie usług edukacyjnych zawierana przez Stowarzyszenie jest zobowiązaniem umownym, gdzie czynności prawne stron powinny być wykonywane zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego. W takiej sytuacji, mając na uwadze art. 61 k.c., oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła się z nim zapoznać. Stąd wynika, poza wyjątkami określonymi w ustawach, że nie należy domniemywać, że wysłanie korespondencji na ostatnio znany adres konsumenta jako równoznaczne z jego doręczeniem. Zastosowanie przy umowie z konsumentem instytucji doręczenia zastępczego nie gwarantuje, że treść oświadczenia woli przedsiębiorcy dotarła do konsumenta, a rodzi jedynie takie domniemanie. Dlatego też przedsiębiorca w stosunku do konsumenta nie może korzystać z uprawnień ustawowych jakie posiada organ administracji publicznej, czy sąd, gdyż powoduje to niedozwolone nadużycie praw przedsiębiorcy w stosunku do konsumenta. W toku przedmiotowego postępowania Stowarzyszenie podniosło, że kwestionowanie tego zapisu jest nieuzasadnione, ponieważ zapis ma zastosowanie w sytuacji wystosowywania zawiadomień oraz wezwań do zapłaty. W takich przypadkach – zgodnie ze stanowiskiem Stowarzyszenia – pisma nieodebrane traktowane są w sądzie jako doręczone. Ponadto Stowarzyszenie wskazało, że obowiązek ten leży w gestii rodziców lub opiekunów ze względu na bezpieczeństwo dziecka, a nie z uwagi na interes przedsiębiorcy, jak zostało wskazane w postanowieniu umownym uznanym jako tożsamy z zarzucanym przez Prezesa UOKiK W wyroku z dnia 16.04.2007r. (sygn. akt Amc 43/06) SOKiK uznał za niedozwolone postanowienie umowne o treści: „*W przypadku zmiany adresu, każda ze stron zobowiązana jest niezwłocznie zawiadomić o tym drugą stronę. W przypadku nie powiadomienia o zmianie adresu, korespondencja kierowana na ostatni znany adres, będzie uznawana za skutecznie doręczoną.*” Także w wyroku SOKiK z dnia 20.05.2008r. (sygn. akt XVII Amc 107/07) uznano, że klauzula o treści: „*Oświadczenie i zawiadomienia Activ Investment przesłane Kupującemu na podany adres do korespondencji uważa się za skutecznie doręczone. Kupujący zobowiązany jest w trakcie trwania niniejszej Umowy do natychmiastowego zawiadomienia Activ Investment o każdej zmianie adresu swojego miejsca zamieszkania, pod rygorem uznania za skutecznie doręczone oświadczeń i zawiadomień Activ Investment przesłanych Kupującemu na adres wskazany w niniejszej umowie.*” Pomimo iż zacytowane powyżej klauzule umowne nie odnoszą się do umów o świadczenie usług edukacyjnych jednoznacznie wskazują, że w umowach z konsumentami istnieje zakaz korzystania z instytucji doręczenia zastępczego. Tym samym w opinii Prezesa UOKiK powyższą klauzulę umowną należy uznać za tożsamą z postanowieniami wpisanymi do Rejestru zarówno pod względem stanu faktycznego oraz skutków powodujących bezzasadne pokrzywdzenie interesów konsumentów.

Klauzula umowna wskazana w pkt I.4. sentencji decyzji o treści: „*Rodzice oświadczają, że zapoznali się ze statutem oraz ofertą edukacyjną szkoły, akceptują go i mają świadomość, że może on ulec zmianie w trakcie edukacji dziecka.*” jest tożsama z postanowieniami umownymi o treści: „*Rodzice oświadczają, że zapoznali się ze statutem oraz ofertą edukacyjną szkoły, akceptują go i mają świadomość, że może on ulec zmianie w trakcie edukacji dziecka*” oraz „*Regulamin może ulec zmianie. Wszelkie zmiany w Regulaminie będą podawane do wiadomości na miesiąc przed ich wprowadzeniem i dotyczą wszystkich*

Studentów uczestniczących w kursach prowadzonych przez Top English School” wpisanymi do Rejestru pod pozycjami 1017 oraz 900. Powyższe postanowienie należy uznać za niedozwolone w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. ze względu na kształtowanie praw i obowiązków konsumentów w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami. Ponadto³ postanowienie powyższe należy zakwalifikować jako niedozwolone w rozumieniu art. 385³ pkt 10 k.c. daje bowiem Stowarzyszeniu uprawnienie do jednostronnej zmiany umowy bez ważnej przyczyny wskazanej w umowie. Klauzula ta powoduje, że konsument nie znając przyczyn zmian, ich treści i zakresu będzie spełniał zobowiązania z nich wynikające. Brak katalogu przyczyn powodujących zmiany treści zobowiązania może powodować, że konsument bez swojej wiedzy zostanie zobowiązany do świadczeń, których nie brał pod uwagę w chwili podejmowania decyzji o zawarciu umowy, zwłaszcza w zakresie głównych zobowiązań stron. Zastrzeżone postanowienie umowne uprawnia kontrahenta konsumenta do dowolnej modyfikacji oferty przedstawionej konsumentowi przy podpisywaniu umowy i wymaga bezwarunkowej akceptacji drugiej strony. Konsument powinien mieć zapewnione prawo do wyrażania zgody na zmianę treści umowy, której jest stroną. Dlatego też cytowane powyżej postanowienie należy uznać za niedozwolone i tożsame z klauzulami wpisanymi do Rejestru o brzmieniu: „Rodzice oświadczają, że zapoznali się ze statutem oraz ofertą edukacyjną szkoły, akceptują go i mają świadomość, że może on ulec zmianie w trakcie edukacji dziecka” oraz „Regulamin może ulec zmianie. Wszelkie zmiany w Regulaminie będą podawane do wiadomości na miesiąc przed ich wprowadzeniem i dotyczą wszystkich Studentów uczestniczących w kursach prowadzonych przez Top English School”. W tym stanie rzeczy należy uznać, że analizowane postanowienie jest tożsame z postanowieniami wpisanymi do Rejestru zarówno pod względem treści, jak i stanu faktycznego.

Ostatnie postanowienie określone w pkt I.5. o treści: „Wszelkie spory mogące wyniknąć w związku z wykonywaniem niniejszej umowy rozpatrywane będą przez Sąd właściwy dla siedziby Stowarzyszenia.” w ocenie Prezesa UOKiK jest tożsame z postanowieniem wpisaną do Rejestru pod pozycją 388 o treści: „Za sąd właściwy do rozpoznania spraw spornych strony uznają Sąd miejscowo właściwy dla Impuls School”

W rejestrze postanowień wzorców umowy uznanych za niedozwolone znajduje się szereg klauzul wskazujących właściwość sądu do rozstrzygnięcia spraw spornych, które mogą wyniknąć z łączącego strony stosunku prawnego. Narzucanie konsumentowi we wzorcu umownym sądu właściwego do rozstrzygania spraw, które mogą w przyszłości wyniknąć z łączącego strony stosunku prawnego, godzi w interesy konsumenta, gdyż utrudnia mu znacznie drogę sądową. Zapis taki niejednokrotnie zmusza konsumenta do prowadzenia sporu sądowego w odległej od jego miejsca zamieszkania miejscowości. Takie postanowienia na podstawie wyroku z 22.12.2004r. (sygn. akt XVII Amc 15/04) zostało uznane za abuzywne w myśl art. 385³ pkt 23 k.c., który zakazuje rozpoznanie sprawy przez sąd, który wedle ustawy nie jest miejscowo właściwy. Kwestię właściwości sądu w sprawach cywilnych określają przepisy procedury cywilnej. Sądem właściwym do rozpatrzenia wniesionego powództwa jest zgodnie z art. 27 k.p.c. sąd ogólnej właściwości pozwanego lub zgodnie z art. 34 k.p.c. sąd miejsca wykonania umowy. Kwestionowane powyżej postanowienie narzuca konsumentowi rozpoznawanie spraw wyłącznie przez sąd właściwy dla siedziby Stowarzyszenia, który zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego nie zawsze byłby właściwy miejscowo. Należy podkreślić, że właściwość wyłączna sądu dotyczy powództw związanych z roszczeniami z zakresu prawa rzeczowego na nieruchomości, dziedziczenia, w stosunkach między rodzicami, a dziećmi. Kolejno, przepisy dotyczące właściwości przemiennej przewidują możliwość wytoczenia powództwa o ustalenie istnienia umowy, jej wykonanie, rozwiązanie lub unieważnienie, jak też odszkodowanie z powodu

niewykonania lub nienależytego wykonania umowy, przed sąd miejsca jej wykonania (art. 34 k.p.c.). W razie wątpliwości, miejsce to powinno być stwierdzone dokumentem. Przepisy te – na mocy art. 31 i nast. k.p.c.- umożliwiają powodowi dokonanie wyboru pomiędzy sądem właściwości ogólnej, a innym sądem oznaczonym w tych przepisach, w zależności, który sąd jest dla niego dogodniejszy. Nie jest zatem dopuszczalne narzucenie właściwości przemiennej przez jedną ze stron stosunku prawnego. Dodatkowo, art. 46 k.p.c. przewiduje możliwość zawarcia tzw. umowy prorogacyjnej. Zgodnie z jego treścią, strony mogą umówić się na piśmie o poddanie sądowi pierwszej instancji, który według ustawy nie jest miejscowo właściwy, sporu już wynikłego lub sporów mogących wyniknąć w przyszłości z oznaczonego stosunku prawnego. Sąd ten, jeżeli strony nie postanowiły inaczej, będzie wówczas wyłącznie właściwy. W świetle przytoczonego przepisu możliwe jest odejście od generalnego modelu właściwości ogólnej, jednak tylko wtedy, gdy jest to przedmiotem indywidualnego uzgodnienia umownego. Zasadne jest zatem twierdzenie Prezesa UOKiK, że postanowienie wykorzystywane przez Stowarzyszenie we wzorcach „Umowa o naukę dziecka” oraz postanowienie wpisane do Rejestru pod pozycją 388, określające wyłączność sądu przedsiębiorcy jako właściwego do wytoczenia powództwa, mają charakter tożsamy pod względem treści i wywołujących skutków prawnych. Nie bez znaczenia jest również fakt, że oba postanowienia odnoszą się do umów o świadczenie usług edukacyjnych. W tym stanie rzeczy należy uznać, że analizowane postanowienie jest tożsame z postanowieniem wpisanym do Rejestru zarówno pod względem treści, jak i stanu faktycznego.

Uwzględniając powyższy wywód, Prezes UOKiK uznał, że zostały spełnione wszystkie przesłanki konieczne do zakwalifikowania działań Stowarzyszenia jako praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, określonej w art. 24 ust. 1 i 2 pkt 1 ustawy o ochronie (...). Stosownie do treści przepisu art. 27 ust. 1 i 2 ustawy o ochronie (...) w przypadku gdy przedsiębiorca zaprzestał stosowania praktyki, o której mowa w art. 24 Prezes UOKiK wydaje decyzję o uznaniu praktyki za naruszającą zbiorowe interesy konsumentów i stwierdzającą zaniechanie jej stosowania.

Z ustaleń dokonanych w niniejszej decyzji wynika, że Stowarzyszenie zaprzestało stosowania dotychczasowych wzorców umów zawierających niedozwolone klauzule umowne, albowiem dokonało ono zmian stosownie do zarzutów postawionych przez Prezesa UOKiK w przedmiotowym postępowaniu. Zmodyfikowane wzorce umów pod nazwą: „Umowa o naukę dziecka” zostały wprowadzone do obrotu na mocy uchwały Nr 8/2011 Zarządu Towarzystwa Społecznej Szkoły Podstawowej w Krakowie i obowiązują od dnia 7.09.2011r. w stosunku do dzieci przyjętych po tej dacie, natomiast w stosunku do dzieci kontynuujących naukę w szkołach prowadzonych przez Stowarzyszenie – od 1.10.2011r.

Mając na uwadze powyższe ustalenia, które potwierdzają, że Stowarzyszenie naruszyło zbiorowe interesy konsumentów oraz okoliczność, iż dokonało zmian wzorców umów w sposób zgodny z oczekiwaniami Prezesa UOKiK, za datę zaniechania stosowania zarzucanej praktyki uznano 7.09.2011r. i orzeczono jak w pkt I, sentencji.

Zgodnie z art. 106 ust.1 pkt 4 ustawy o ochronie (...), Prezes UOKiK może nałożyć na przedsiębiorcę, w drodze decyzji karę pieniężną w wysokości nie większej niż 10% przychodu osiągniętego w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, jeżeli przedsiębiorca ten, choćby nieumyślnie dopuścił się stosowania praktyki naruszającej

zbiorowe interesy konsumentów w rozumieniu art. 24. Z treści powyższego przepisu wynika, iż kara ma charakter fakultatywny, a zatem do Prezesa UOKIK należy - w ramach uznania administracyjnego - decyzja w sprawie zasadności nałożenie kary pieniężnej w danej sprawie. Wprawdzie ustawa o ochronie (...) nie zawiera katalogu przesłanek, od których uzależniona jest decyzja o nałożeniu kary, jednakże w jej art. 111 zostało wskazane, że ustalając wysokość kary Prezes UOKIK winien wziąć pod uwagę w szczególności okres, stopień oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy, a także uprzednie naruszenie przepisów ustawy. Ustalając wysokość kary pieniężnej w decyzjach stwierdzających naruszenie zakazów określonych w ustawie o ochronie (...), należy zatem uwzględnić wagę tego naruszenia, rozmiar skutków stosowanej praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, jak również zaistniałe okoliczności obciążające i łagodzące.

W niniejszej sprawie zostało udowodnione, iż doszło do naruszenia przez Stowarzyszenie określonego w art. 24 ustawy o ochronie (...) zakazu stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, w sposób określony w pkt I sentencji decyzji. Przy czym charakter i uciążliwość tego naruszenia uzasadniają nałożenie na Stowarzyszenie kary pieniężnej. Podkreślenia wymaga, że naruszenia przez przedsiębiorców przepisów ustawy może nastąpić zarówno umyślnie (tj., gdy przedsiębiorca miał taki zamiar), jak też i nieumyślnie (tj., gdy przedsiębiorca nie miał na celu podejmowania działań sprzecznych z przepisami tej ustawy). Natomiast kara pieniężna - zgodnie z cytowanym wyżej przepisem art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie (...) - może zostać nałożona także w przypadku, gdy przedsiębiorca „choćby nieumyślnie” dopuścił się określonego jej przepisami zakazanego działania. Oznacza to, że kara pieniężna może być nałożona także w przypadku, gdy po stronie przedsiębiorcy nie będzie występował element winy, rozumiany jako świadomość bezprawności jego zachowania. Nakładając karę pieniężną, Prezes UOKIK wziął pod uwagę konieczność ustalenia, czy określone w tym przepisie naruszenie dokonane było co najmniej nieumyślnie. Z tego względu, Prezes UOKIK wziął pod uwagę całokształt okoliczności sprawy, które wskazywać mogą na nieumyślny charakter naruszenia przez Stowarzyszenie zakazu stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów. Opisane w niniejszej decyzji działania - podejmowane przez Stowarzyszenie w zakresie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej - powinny być mu się kojarzyć z nieuchronnością naruszenia zbiorowego interesu konsumentów. Należy jednak przyznać, że w zgromadzonym materiale dowodowym nie ma jednoznacznych dowodów wyraźnej intencji Stowarzyszenia naruszenia tych interesów. Zebrane w trakcie niniejszego postępowania informacje mogą zatem wskazywać na wspomniane wyżej nieumyślne działanie Stowarzyszenia. Pomimo tego – jak już wcześniej sygnalizowano - samo stwierdzenie nieumyślności zakwestionowanej praktyki daje podstawę do nałożenia na Stowarzyszenie kary pieniężnej, o której mowa w art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie (...).

Kara nakładana przez Prezesa UOKIK na przedsiębiorcę, który dopuścił się stosowania praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów służy podkreśleniu naganności ocenianego zachowania. Stowarzyszenie, jako profesjonalista powinno wiedzieć, że ustalając postanowienia w stosowanych wzorcach umownych nie może zamieszczać klauzul uznanych za abuzywne, ani w żaden inny sposób godzić w interesy konsumentów. Orzeczona kara powinna stanowić dolegliwość dla uczestnika niniejszego postępowania, tak aby jej nałożenie skutkowało w przyszłości zapobieżeniem zaistnienia podobnych sytuacji. W opinii Prezesa UOKIK należy podkreślić aspekt edukacyjny i wychowawczy zastosowanego środka oraz wyrazić nadzieję, że odniesie on spodziewany skutek na przyszłość. Poza wymiarem indywidualnym kary należy zwrócić uwagę na jej wymiar ogólny, funkcję odstrasżającą i wychowawczą w stosunku do innych uczestników rynku.

W przedmiotowym postępowaniu kara pieniężna jest nałożona w związku ze stosowaniem przez Stowarzyszenie praktyki naruszającej zbiorowe interesy konsumentów, polegającej na posługiwaniu się w obrocie konsumenckim pięcioma klauzulami tożsamymi z postanowieniami wpisanymi do Rejestru. Podstawą obliczenia wysokości niniejszej kary jest przychód osiągnięty przez ukarany podmiot w roku rozliczeniowym poprzedzającym rok nałożenia kary, tj. w 2010r. Według zeznania o wysokości osiągniętego dochodu (poniesionej straty) przez podatnika podatku dochodowego od osób prawnych za rok podatkowy 2010 (CIT-8), przychody Stowarzyszenia w 2010r. wyniosły 3.200.710 złotych (słownie: trzy miliony dwieście tysięcy siedemset dziesięć). Stosownie do treści przepisu art. 106 ust. 1 pkt 4 ustawy o ochronie (...), maksymalna kara nakładana na przedsiębiorcę może stanowić 10 % jego przychodów, co w niniejszej sprawie daje kwotę 320 071 złotych (słownie: trzysta dwadzieścia tysięcy siedemdziesiąt jeden).

Ustalenie wysokości kary w analizowanej sprawie ma charakter wieloetapowy, co spowodowane jest zaistnieniem licznych okoliczności mających wpływ na tę wysokość. W pierwszej kolejności, ustalając wymiar kary pieniężnej organ administracji dokonał oceny wagi stwierdzonych praktyk i na tej podstawie ustalił kwotę bazową, stanowiącą podstawę do dalszych wyliczeń wysokości kary, a następnie – w oparciu o zaistniałe w sprawie okoliczności mające wpływ na wymiar kary – dokonał gradacji ustalonej kwoty bazowej. W powyższym kontekście wzięto pod uwagę, iż naruszenie przez Stowarzyszenie zbiorowych interesów konsumentów polega na stosowaniu niedozwolonych postanowień umownych, wpisanych do publicznie i powszechnie dostępnego Rejestru niedozwolonych postanowień umownych, prowadzonego przez Prezesa UOKIK.

Kwestionowane klauzule to zapisy, które skutkują nieuzadnionym pokrzywdzeniem praw konsumenta po podpisaniu umowy o świadczenie usług edukacyjnych ze Stowarzyszeniem. Zapisy wzorców umów stosowanych przez Stowarzyszenie pozbawiały konsumenta w każdej sytuacji roszczenia o zwrot uiszczonego wpisowego. Wykorzystywały ponadto pozycję przedsiębiorcy nad konsumentem poprzez nałożenie na konsumentów obowiązku bezwarunkowej akceptacji zmian umowy, także dotyczących zobowiązań pieniężnych, w trakcie trwania umowy bez możliwości rezygnacji w przypadku uznania, że postanowienia umowne stały się nadmiernie uciążliwe i przekraczające możliwości usługobiorców. Kolejno, zapisy wzorców umów obarczały konsumenta ryzykiem ponoszenia obowiązku świadczenia wobec Stowarzyszenia pomimo nieznamomości treści wezwań i oświadczeń drugiej strony w przypadku braku powiadomienia o zmianie adresu do korespondencji. Dodatkowo, niezgodnie z przepisami prawa, Stowarzyszenie utrudniało konsumentom dochodzenia swoich praw przed sądem w przypadku sporów pomiędzy stronami. Zaznaczyć należy, że abuzywne klauzule umowne występowały zarówno w umowach dotyczących nauczania w szkole podstawowej jak i gimnazjalnej. Uwzględniając powyższe postanowienia należało zaklasyfikować jako zapisy o umiarkowanej szkodliwości. Jednocześnie uwzględnić także należy, że ich stosowanie mogło rodzić zagrożenie dla wszystkich konsumentów, którzy byli lub mogli być słuchaczami podmiotu. Stwierdzić należy, że ujawniały się one na rynku, na którym występuje wielość podmiotów oferujących podobne usługi, co powodowało, że konsumenci mieli swobodę przy wyborze kontrahenta i oferty. A zatem, choć odpłatne usługi edukacyjne należą do usług, do których zainteresowani mają swobodny dostęp, to biorąc pod uwagę możliwość wyboru innej oferty, stopień zagrożenia rozważanymi praktykami należało ocenić jako względnie umiarkowany. Ostatecznie podsumowanie wagi stwierdzonych praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów pozwoliło Prezesowi UOKIK na ustalenie, iż łącznie waga naruszeń

stosowanych przez Stowarzyszenie w przedmiotowej sprawie, kształtuje się na poziomie 0,16% przychodów osiągniętych przez Stowarzyszenie w 2010r. Po ustaleniu kwoty bazowej przystąpiono do analizy, czy w niniejszej sprawie występowały okoliczności łagodzące i obciążające, które mogłyby mieć wpływ na wymiar kary. Przede wszystkim podkreślenia wymaga okoliczność, że po wszczęciu przez Prezesa UOKiK postępowania w sprawie naruszenia zbiorowych interesów konsumentów Stowarzyszenie wyeliminowało zapisy uznane jako abuzywne oraz usunęło skutki praktyk poprzez wprowadzenie nowym wzorców umów, także dla uczniów kontynuujących naukę w szkołach prowadzonych przez Stowarzyszenie. W sprawie nie wystąpiły natomiast okoliczności obciążające. Całokształt tych okoliczności łagodzących i obciążających skutkuje łącznym obniżeniem kwoty bazowej o 50%. Obliczona w ten sposób kara pieniężna z tytułu naruszenia art. 24 ust. 1 i 2 pkt. 1 ustawy o ochronie (...) w zakresie opisanym w pkt. I sentencji decyzji została określona w wysokości 2.561 zł (słownie: dwa tysiące pięćset sześćdziesiąt jeden), co stanowi 0,08% przychodu Stowarzyszenia w 2010r. oraz 0,8% maksymalnego wymiaru kary.

Nakładając niniejszą decyzją karę pieniężną za naruszenie przepisów ustawy o ochronie (...), Prezes UOKiK wziął pod uwagę, że sankcja finansowa ma charakter represyjny (nakładana jest za naruszenie ustawowych zakazów) oraz prewencyjny (ma zapobiegać podobnym naruszeniom w przyszłości i zniechęcać do naruszania prawa), zaś zagrożenie nią, czyli potencjalna możliwość nałożenia kary przez Prezesa UOKiK, nadaje jej charakter dyscyplinujący (vide: wyrok SN z dnia 7.04.2004r., sygn. akt: III SK 31/04). Biorąc pod uwagę powyższe, kara pieniężna nałożona na Stowarzyszenie jest adekwatna do okresu, stopnia oraz okoliczności naruszenia przepisów ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów. Decydując o nałożeniu kary pieniężnej i jej wysokości wzięto pod uwagę wszystkie wyżej opisane okoliczności. Orzeczona kara powinna również stanowić dolegliwość dla uczestnika niniejszego postępowania, tak, aby jej nałożenie skutkowało w przyszłości zapobieżeniem zaistnienia podobnych sytuacji. Ważny jest też wymiar edukacyjny i wychowawczy zastosowanych sankcji, który ma wpłynąć na podmiot gospodarczy w zakresie jej przyszłych decyzji na rynku. Poza wymiarem indywidualnym kar, należy również podkreślić ich wymiar ogólny, funkcję odstrasżającą i wychowawczą w stosunku do innych uczestników rynku.

Zgodnie z art. 112 ust. 3 ustawy o ochronie (...) karę pieniężną należy uiścić w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Warszawa: **NBP O/O Warszawa 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000.**

Zgodnie z art. 80 ustawy o ochronie (...) Prezes UOKiK rozstrzyga o kosztach, w drodze postanowienia, które może być zamieszczone w decyzji kończącej postępowanie. Natomiast w myśl art. 77 ust. 1 ustawy o ochronie (...) jeżeli w wyniku postępowania Prezes UOKiK stwierdził naruszenie przepisów ustawy, przedsiębiorca, który dopuścił się tego naruszenia, jest obowiązany ponieść koszty postępowania. Analogicznie - stosownie do treści przepisu art. 264 § 1 k.p.a. - jednocześnie z wydaniem decyzji organ administracji publicznej ustali w drodze postanowienia wysokość kosztów postępowania, osoby zobowiązane do ich poniesienia oraz termin i sposób ich uiszczenia. Do do kosztów postępowania – zgodnie z art. 263 § 1 k.p.a. - zalicza się (...) również koszty doręczenia stronom pism urzędowych. Postępowanie w sprawie stosowania praktyk naruszających zbiorowe interesy konsumentów

zostało wszczęte z urzędu, a w jego wyniku Prezes UOKiK - w pkt I sentencji decyzji - stwierdził naruszenie przepisów ustawy o ochronie (...). Kosztami postępowania są wydatki związane z korespondencją prowadzoną przez Prezesa UOKiK ze stroną i w związku z tym postanowiono obciążyć Spółkę kosztami postępowania w wysokości 28 zł (słownie: dwadzieścia osiem). Koszty niniejszego postępowania przedsiębiorca obowiązany jest wpłacić na konto Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w Warszawie: **NBP O/O Warszawa 51 1010 1010 0078 7822 3100 0000** w terminie 14 dni od dnia uprawomocnienia się niniejszej decyzji.

Stosownie do treści art. 81 ust. 1 ustawy o ochronie (...) w związku z art. 479²⁸ § 2 k.p.c. – od niniejszej decyzji przysługuje odwołanie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie dwutygodniowym od dnia jej doręczenia, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatura w Krakowie (31-011 Kraków, Pl. Szczepański 5).

W przypadku jednak kwestionowania wyłącznie postanowienia o kosztach zawartego w punkcie II niniejszej decyzji, stosownie do art. 81 ust. 5 ustawy o ochronie (...) oraz art. 479³² § 1 i 2 k.p.c. oraz art. 264 § 2 k.p.a. w związku z art. 83 ustawy o ochronie (...), przysługuje zażalenie do Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, w terminie tygodniowym od dnia doręczenia niniejszej decyzji, za pośrednictwem Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów Delegatura w Krakowie (31-011 Kraków, Pl. Szczepański 5).

Z upoważnienia Prezesa
Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Otrzymują:

1 x r.pr. Ewa Wójcicka Kancelaria Rady Prawnego, ul. Powstańców 30a/89, 31-422 Kraków – pełnomocnik Towarzystwa Społecznego
Szkół Podstawowej, ul. Piotra Michałowskiego 10, 31-126 Kraków
1 x xa/a